

קרון דליה ואלי
הורביץ בע"מ

כנס אלי הורביץ
לכלכלה וחברה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

שתי כלכלות – חברה אחת

סקר עמדות הציבור
בנושאים כלכליים-חברתיים

18-17 בדצמבר 2019

חומרי רקע לדיוני הכנס

יו"ר הכנס: פרופ' יוג'ין קנדל
מנהלת הכנס: דפנה אבירם-ניצן

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

סקר עמדות הציבור בנושאים כלכליים-חברתיים

סגנית נשיא למחקר במכון הישראלי לדמוקרטיה ומרצה במחלקה לכלכלה באוניברסיטה העברית בירושלים. לשעבר נגידת בנק ישראל. קודם לכן שימשה מנהלת חטיבת המחקר של הבנק וכלכלנית בקרן המטבע הבינלאומית. תחומי המומחיות שלה הם כלכלת ישראל, מקרו כלכלה, מדיניות מוניטרית, שוק העבודה.

פרופ' קרנית פלוג

מנהלת המרכז לממשל וכלכלה במכון הישראלי לדמוקרטיה. בשנים 2003-2016 הייתה מנהלת האגף למחקר כלכלי של התאחדות התעשיינים. הקימה את היחידה לחקר ההגירה והעלייה במרכז אהרון מאיר לחקר הבנקאות באוניברסיטת בר-אילן וכיהנה כדירקטורית חיצונית במגוון חברות.

דפנה אבירם-ניצן

רכז כנס אלי הורביץ לכלכלה וחברה וחוקר בצוות המחקר של המרכז לממשל וכלכלה במכון הישראלי לדמוקרטיה. בעל תואר שני במדיניות ציבורית מהאוניברסיטה העברית בירושלים. תחומי המחקר העיקריים שלו הם אי-שוויון, שוק העבודה, הכשרות מקצועיות.

ירדן קידר

רקע

הדיון הציבורי סביב מערכת הבחירות כמעט שאינו עוסק בסוגיות הכלכליות- חברתיות, וכך גם רוב מצעי הבחירות. ככל שיש אזכור לנושאים כלכליים, הוא ברמה כללית מאוד. בחינת מצעי המפלגות מלמדת על עמימות במסרים הכלכליים-חברתיים, ומרבית המבטיחים להגדיל ולשפר את השירותים החברתיים אינם מצביעים על מקורות המימון לכך.

מנגד, ממצאי הסקר מלמדים שהשיקול המכריע אצל כמעט מחצית מהבוחרים הוא דווקא הנושא החברתי-כלכלי. בסקר קודם¹ אמרו כ-45% מציבור הבוחרים שהנושא החברתי-כלכלי הוא השיקול העיקרי מבחינתם בהצבעה שלהם בבחירות, לעומת 28% – נושאי חוץ וביטחון, 11% – דת ומדינה ו-9% (בלבד!) – חיזוק הדמוקרטיה.

הסקר הנוכחי מעלה כי לציבור יש עמדה גם בעניין סדרי העדיפויות הכלכליות- חברתיות: רוב מכריע (93%) בעד הגדלת חלקו של תקציב הבריאות בתקציב המדינה, מתוכם כ-74% חושבים שיש להגדילו משמעותית, 82% בעד הגדלת תקציב החינוך, 72% – רווחה, 71% – תחבורה. רק כ-38% השיבו כי יש להגדיל את חלקו של תקציב הביטחון בתקציב, ו-62% סברו שיש להותירו ברמתו הנוכחית או אפילו להקטינו (28%).

ואולם ברגע האמת, כך מתברר מהסקר, הסוגיות הכלכליות-חברתיות אינן מכריעות את הבחירות. למרות החשיבות הרבה שהציבור מייחס לנושא הכלכלי- חברתי, נראה שהוא עצמו מפקפק בכך שסוגיות חברתיות-כלכליות הן שיכריעו את הבחירות: 30% מהציבור אמרו (בסקר אחר שערך המכון הישראלי לדמוקרטיה)² שדווקא מצב הביטחון הוא שיכריע את הבחירות, ורק 22% חשבו כך באשר לסוגיות הכלכליות-חברתיות.

* תודה לצוות מרכז גוטמן לחקר דעת קהל ומדיניות שבמכון הישראלי לדמוקרטיה על ההערות הבונות.

¹ בפברואר 2019, לפני בחירות 2019 מועד אי' (אפריל). עורך הסקר: המכון הישראלי לדמוקרטיה.

² <https://www.idi.org.il/articles/26096>

במילים אחרות, למרות שלציבור הישראלי חשוב שהמפלגה שתייצג אותו בארבע השנים הקרובות תפנה משאבים ומאמצים לפתרון הבעיות הכלכליות-חברתיות, הוא סבור שהנושא הביטחוני הוא שיכריע, שוב, את המערכה. בנוסף, העמדות, או הבטחות הבחירות, שמושמעות בהקשר של מדיניות בנושאים כלכליים-חברתיים (בעיקר בעניין הספקת שירותים ציבוריים), אם בכלל, מעורפלות ואף מתעלמות ברוב המקרים מן הצורך למצוא להם מקור מימון. לחלופין הן מציגות תוכניות לא ריאליות למימון, שאינן מביאות בחשבון את מקורות המימון ואינן בודקות אם המקורות שהוצעו אכן מכסים את גובה ההוצאה שתידרש.

עיקרי הממצאים

ממצאי הסקר המוצג כאן מראים שהציבור הישראלי מבין שאין משמעות להצהרות חסרות כיסוי. נראה שהיעדר כיסוי מימוני נתפס גם בעיני הציבור כהצהרות פופוליסטיות. רוב המשיבים – כ-86% – השיבו כי יש צורך להגדיל את השירותים הציבוריים האזרחיים (כגון חינוך, בריאות, ביטחון סוציאלי, תחבורה). ואולם מתוכם 64% אינם מוכנים לשלם מיסים גבוהים יותר כדי לממן את הגדלת השירותים הללו, ורק 36% מוכנים. הסיבה העיקרית לחוסר הנכונות לשלם מיסים גבוהים יותר היא, על פי ממצאי הסקר, שהציבור אינו מאמין שהממשלה אכן תפנה את המיסים הנוספים שיתקבלו בעקבות ההעלאה להוספת שירותים לאזרחים.

כאשר המרואיינים נשאלו על העלאת מיסים לנושאים פרטניים יותר (כמו זקנה ובריאות), שהציבור מזהה אותם כמנגנונים נפרדים ממערך המס הכולל – הנכונות להעלאת מיסים עלתה מ-36% לכ-50% מסך כל הסבורים שיש הצדקה להגדיל את התקציבים הללו. עוד נמצא בסקר כי הציבור חש סולידריות ונכונות לסייע לאוכלוסיות החלשות, שכן הנכונות לשלם מיסים גבוהים יותר עולה ככל שההכנסה עולה, למרות שכבר היום נטל המס על בעלי ההכנסה הגבוהה יותר גבוה בהרבה (הנכונות לשלם מיסים גבוהים יותר בגין השירותים הציבוריים הנוספים היא 30% בקרב בעלי הכנסה מתחת לממוצע, לעומת 50% בקרב בעלי הכנסה מעל לממוצע).

רוב הציבור – 79% – מודאג מהתחזיות שבעוד שני עשורים הביטוח הלאומי לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו. רוב הציבור (73%) יודע שיש גירעון תקציבי, והרוב (83%) גם מבינים במידה זו או אחרת מה משמעות הגירעון בתקציב המדינה מבחינתו, אישית. כרבע מהציבור (24%) אמרו כי הם אינם מבינים דבר בנושא הגירעון. מקרב מי שהעידו על עצמם כי הם מבינים בנושא, 33% סברו שיש להקטין את הגירעון גם במחיר של קיצוצים תקציביים בכל משרדי הממשלה, ובכלל זה רווחה, בריאות, תחבורה וחינוך. רק 11% גרסו שיש להגדיל את הגירעון כדי לממן את הגדלת שירותי הרווחה. כשליש אמרו שיש לשמור על רמת הגירעון ולא לקצץ בתקציבים הממשלתיים כדי להקטינו.

מעל לרבע מהמשיבים העניקו למדיניות הכלכלית של הממשלה ציון נכשל, ופחות מרבע נתנו לה ציון טוב עד מצוין. הציון הממוצע שהתקבל הוא 2.6, כלומר מתחת לאמצע הטווח (שבין 1 ל-5). ציון נמוך במיוחד ניתן לצמצום העוני ולפערים החברתיים (2.3 לכל אחד) ולבריאות (2.4).

הנימוק העיקרי שניתן לציון הנמוך לממשלה היה סדרי עדיפות לא טובים וחוסר אכפתיות של ההנהגה – כ-60% מהנשאלים ציינו את שני אלה בתור הסיבה העיקרית לציון הנמוך שהם נתנו בתחום צמצום הפערים החברתיים (58%) והעוני (55%), וקרוב למחציתם ציינו אותם בתור הסיבה לציון הנמוך שהם נתנו בתחומי החינוך (50%), התחבורה (47%) והבריאות (45%). כ-22% אמרו שיש קושי אמיתי בפתרון הבעיות בתחום התחבורה, לעומת כ-16% שסברו כך באשר לסוגיות חברתיות, בכללן העוני, הפערים החברתיים, הבריאות והחינוך. שיעורים קטנים ביותר הצביעו על המחסור בתקציב מספיק כסיבה העיקרית לציון הנמוך שהממשלה קיבלה מהם בסוגיות החברתיות, בכללן העוני, הפערים החברתיים, הבריאות והחינוך (בין 7% ל-13%).

על המדגם

- הסקר נערך בחודש יולי 2019 על ידי מכון סמית עבור המכון הישראלי לדמוקרטיה, בקרב כלל האוכלוסייה בישראל.
- גודל המדגם בכלל הסקר: N=503 (אלא אם צוין אחרת בתרשים).
- המדגם הוא מדגם מייצג של האוכלוסייה, בהתפלגות על פי מגדר, גיל, אזור מגורים, לאום, השכלה, ואצל היהודים – גם מידת הדתיות.

ממצאים עיקריים

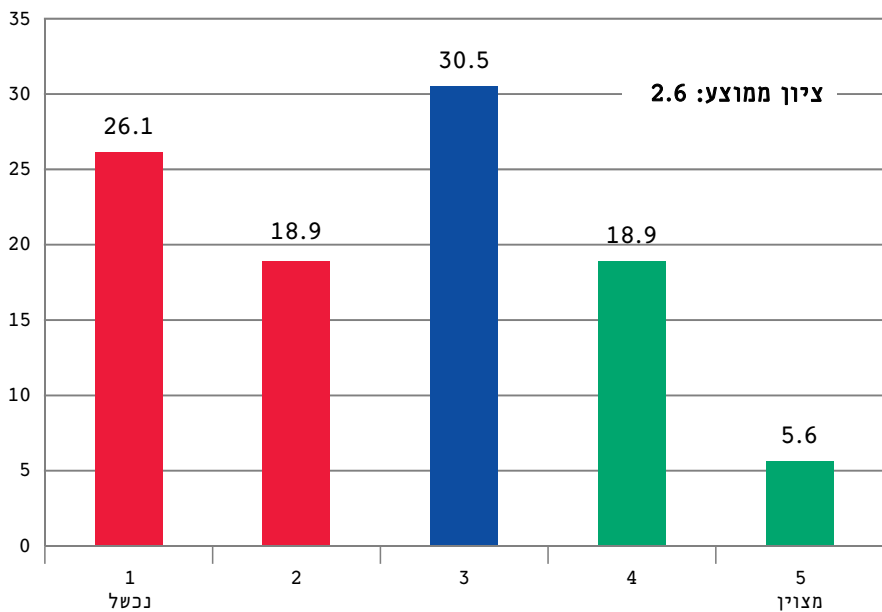
המדיניות הכלכלית של ממשלת ישראל

מעל לרבע מהמשיבים נתנו למדיניות הכלכלית של הממשלה ציון נכשל. פחות מרבע נתנו לממשלה ציון טוב עד מצוין. הציון הממוצע הוא 2.6.

תרשים 1

איזה ציון היית נותן לממשלת ישראל על המדיניות הכלכלית שלה בארבע השנים שחלפו?

בסולם של 1-5, שבו 1 = נכשל ו-5 = מצוין
(N=482, %)

בקרב כלל המשיבים כ-45% נתנו לממשלה ציון נמוך (1-2) ו-24% נתנו ציון טוב עד מצוין (4-5).

ציון נמוך עוד יותר נתנו המשיבים הערבים: רובם – 63% – נתנו ציון נמוך, ורק 9% נתנו ציון טוב עד מצוין, לעומת המשיבים היהודים, שאצלם נתנו ציון נמוך 40% ו-28% ציון גבוה.

בקרב היהודים – ציון נמוך מהממוצע נתנו המשיבים החילוניים (54%). 18% מהם נתנו ציון גבוה. ציון גבוה יחסית נתנו המשיבים הדתיים והמסורתיים (33% מהם נתנו ציון נמוך).³

ציון נמוך מעט מהממוצע נתנו המשיבים (כלל המדגם) בעלי רמת הכנסה נמוכה.

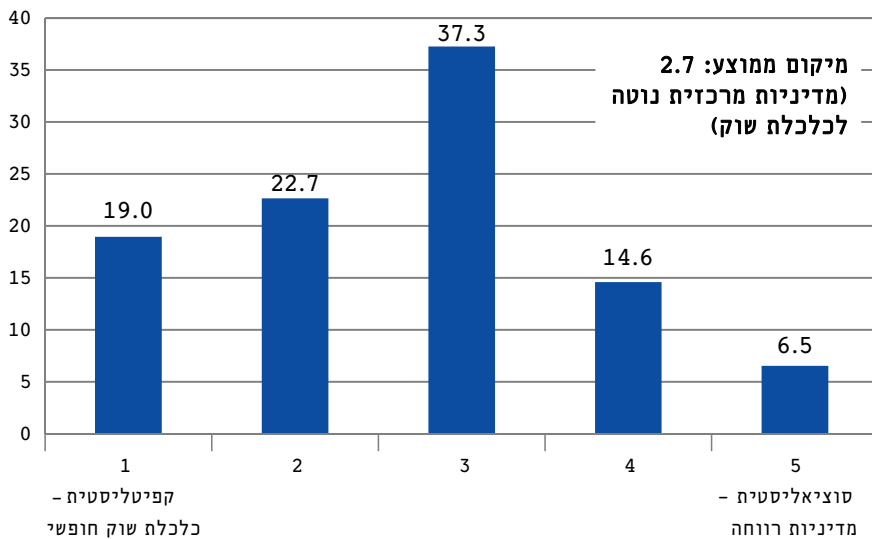
תרשים 2

באופן כללי, כיצד היית מאפיין את המדיניות הכלכלית של הממשלה היוצאת?

בסולם של 1-5, שבו 1 = קפיטליסטית - כלכלת שוק חופשי

ו-5 = סוציאליסטית - מדיניות רווחה

(N=459, %)

³ כדי לקבל מדגם מייצג של האוכלוסייה נסקרה לצורך הסקר גם קבוצת החרדים. עם זאת, איננו מדווחים כאן על התוצאות בקרב אוכלוסייה זו לבדה, שכן גודל הדגימה לא גדול, וכאשר מפלחים את הקבוצה החרדית לפי תשובותיהם מקבלים מספרים קטנים מאוד ולכן תוצאות לא מובהקות.

שיעור גבוה יחסית מהמשיבים – כ-42% – מאפיינים את המדיניות הכלכלית של הממשלה כנוטה לכלכלת שוק בדגש קפיטליסטי, לעומת כ-21% בלבד שמאפיינים אותה כנוטה למדינת רווחה בדגש סוציאליסטי.

ממוצע התשובות ממקם את מדיניות הממשלה על הציון 2.7 (בסולם של 1-5), כלומר בטווח האמצע שבין מדיניות סוציאליסטית למדיניות קפיטליסטית, עם נטייה קלה לכלכלת שוק.

המבוגרים תופסים את המדיניות כנוטה לקפיטליזם יותר משתופסים אותה כך הצעירים: כמחצית מהמבוגרים (בני 65+) רואים אותה כך לעומת כשליש מהצעירים (בגילאי 18-24). בשתי הקבוצות שיעור נמוך יותר אפיין את המדיניות כנוטה למדינת רווחה (28% מהצעירים ו-18% מהמבוגרים).

שביעות רצון מהמצב הכלכלי האישי

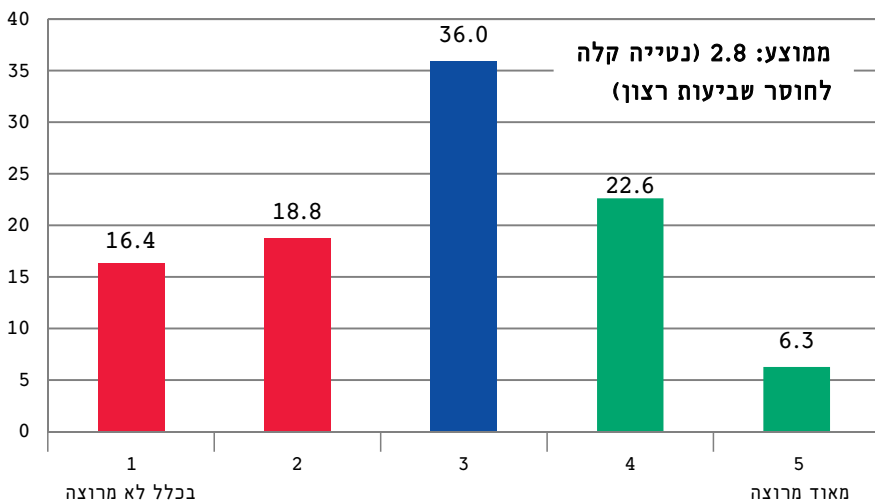
כשנשאלו על שביעות הרצון ממצבם הכלכלי האישי, השיבו כ-35% מהמשיבים שהם אינם מרוצים ממצבם (ציונים 1-2), לעומת כ-29% שהשיבו שהם כן מרוצים (ציונים 4-5). התפלגות זו משקפת שביעות רצון ממוצעת של 2.8 בסולם של 1-5, כלומר נטייה קלה לחוסר שביעות רצון.

תרשים 3

באיזו מידה אתה מרוצה ממצבך הכלכלי האישי?

בסולם של 1-5, שבו 1 = בכלל לא מרוצה ו-5 = מאוד מרוצה

(N=495, %)

חוסר שביעות רצון בולט נמצא אצל המשיבים במדגם הערבי: 60% אינם מרוצים ורק 11% מרוצים, לעומת 29% מרוצים ו-33% לא-מרוצים במדגם היהודי.

שיעור המדווחים על חוסר שביעות רצון ממצבם הכלכלי האישי (ציונים 1-2) עולה בהדרגה עם הגיל, עד גיל 45: 31% בקרב הצעירים בגילאי 18-24; 40% בגילים 25-34; והשיא – 44% בגילי 35-44. מגיל 45 המגמה משתנה, ושיעור הלא-מרוצים ממצבם הכלכלי האישי יורד בהדרגה עד ל-22% בקרב גילאי 65+.

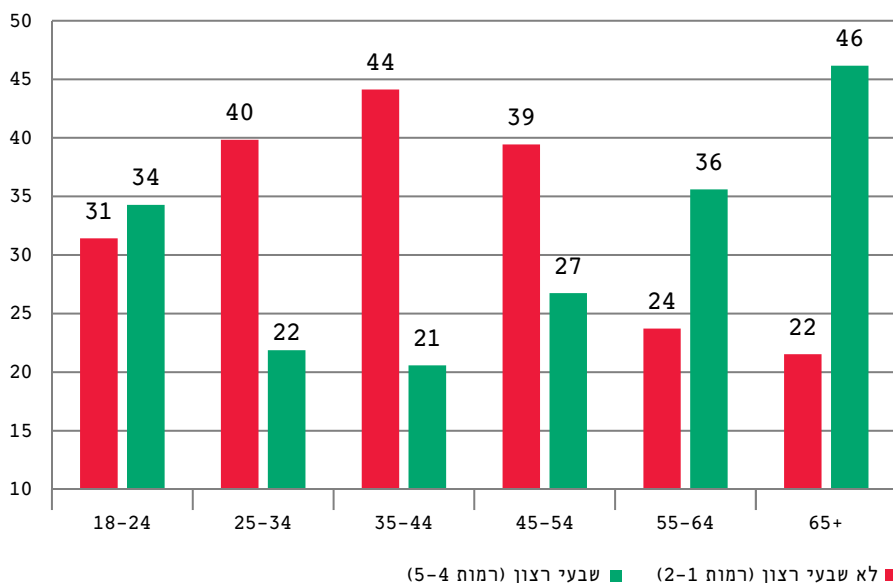
כצפוי, שיעור הלא-מרוצים בקרב בעלי השכר מתחת לממוצע (47%) גבוה בהרבה משיעורם בקרב בעלי ההכנסה הממוצעת (27%) ובקרב בעלי ההכנסה מעל לממוצע (16%).

תמונת מראה (ציונים 4-5) מתקבלת מניתוח לפי גיל. שיעור המרוצים ממצבם הכלכלי האישי יורד בהדרגה עם הגיל. המגמה מתהפכת בגיל 45: מ-34% בקרב הצעירים (גילאי 18-24) ועד לשפל של 21% בגילאי 35-44. שביעות הרצון עולה בהדרגה שוב, עד לשיא של 46% בגילאי 65+.

תרשים 4

שביעות רצון מהמצב הכלכלי האישי, לפי גיל

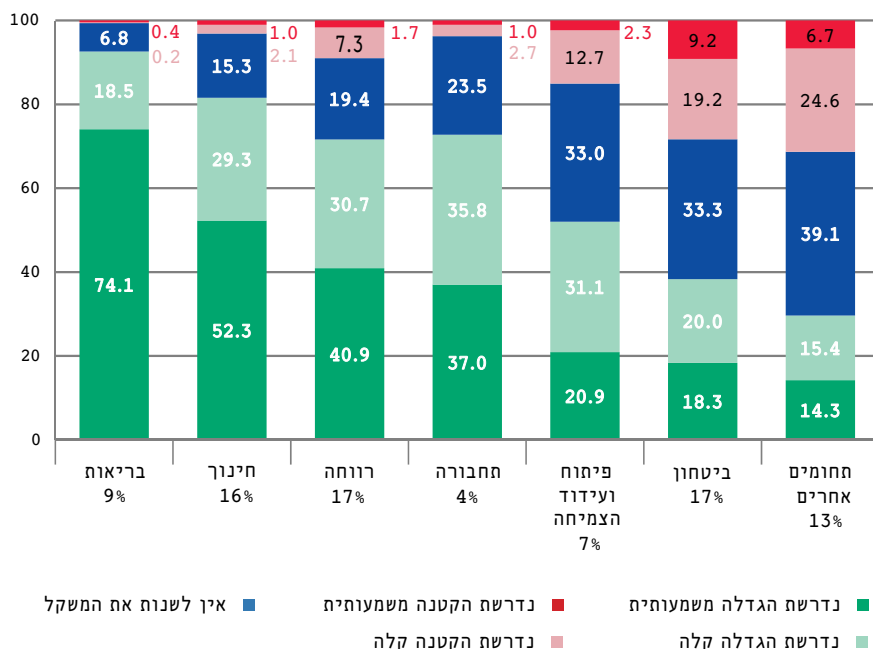
(N=495, %)

תקציב המדינה – העדפות הציבור

תרשים 5

אילו הייתה ניתנת בידיך היום האפשרות לחלק מחדש את תקציב המדינה בכל אחד מהתחומים הבאים, כיצד היית משנה את החלוקה הקיימת? (מתחת לכל תחום מופיע משקלו בתקציב הנוכחי)

תקציב הבריאות

רוב המשיבים – כ-93% – חושבים שיש להגדיל את חלקו היחסי של תקציב הבריאות בתקציב המדינה, מתוכם כ-74% חושבים שיש להגדילו משמעותית. נתון זה חוצה מגזרים, ולא נמצאו הבדלים של ממש בין עמדתן של קבוצות שונות בעניין זה.

תקציב החינוך

גם לגבי תקציב החינוך רוב המשיבים – 82% – סבורים כי נדרשת הגדלה, מתוכם כ-52% חושבים שיש להגדילו משמעותית. שיעור בולט במיוחד – 90% מהמשיבים הערבים – סבורים שיש להגדיל את תקציב החינוך, לעומת 79% מהיהודים.

שיעור הסבורים שנדרשת הגדלה (קלה עד גדולה מאוד) עולה עם הגיל: מ-67% בקרב צעירים (גילאי 18-24), ל-78% בקרב גילאי 25-34 ועד ל-87% בגילאי 35-44. מגיל 45 ומעלה השיעור נשאר גבוה מאוד (86%-89%) ויורד במקצת בגילאי 65+.

תקציב הרווחה

רוב המשיבים – 72% – בעד הגדלת תקציב הרווחה, מהם 41% בעד הגדלה של ממש.

גם כאן שיעור הסבורים שנדרשת הגדלה (קלה עד גדולה מאוד) עולה עם הגיל: מ-60% בקרב צעירים (גילאי 18-24) ועד לשיא של 84% בגילאי 55-64 וירידה ל-71% בגילאי 65+.

תקציב התחבורה

שיעורים גבוהים של תומכים בהגדלה נמצאו גם באשר לתקציב התחבורה (71% בעד הגדלה, מהם 37% הגדלה משמעותית). שיעור זה חוצה מגזרים, ולא נמצאו הבדלים משמעותיים בעניין זה בין קבוצות שונות.

תקציב הביטחון

מול כל זה רק כ-38% השיבו כי יש להגדיל את חלקו של תקציב הביטחון, מתוכם כ-18% בלבד בעד הגדלה משמעותית, לעומת 28% שהשיבו כי יש להקטין (מתוכם 10% הקטנה של ממש).

רק 29% מהגברים תומכים בהגדלת תקציב הביטחון, לעומת פחות ממחצית מהנשים (47%).

שיעור הסבורים שיש להגדיל את תקציב הביטחון יורד בהדרגה עם הגיל: 48% בקרב הצעירים (18-24) ו-28% בקרב בני 45-54. בגילאי +45 שיעור התומכים עולה חזרה ל-45%-40%. ייתכן שעלייה זו קשורה להיותם הורים לילדים בצבא, בדומה לשיעור הגבוה יחסית של התומכים בהגדלה בקרב הצעירים בגילאי צבא.

התמיכה בהגדלת תקציב הביטחון עולה עם מידת הדתיות: 32% מהחילונים תומכים בהגדלת התקציב, 47% מהמסורתניים, ו-54% מהדתניים. **הדתיים הם פלח האוכלוסייה היחיד שנבדק שיותר ממחציתו השיבו כי יש להגדיל את תקציב הביטחון.**

פילוח לפי לאום מראה שכרבע מהמשיבים הערבים (26%) תומכים בהגדלת תקציב הביטחון, לעומת 41% מהיהודים.

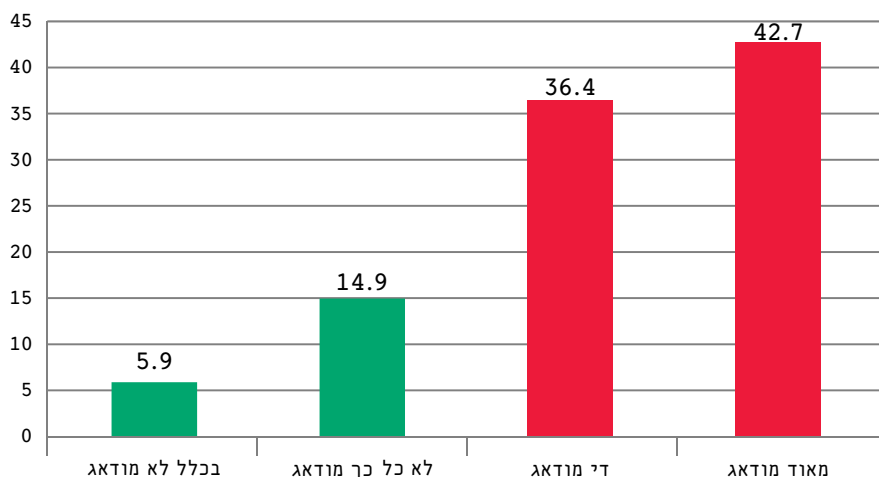
איתנות הביטוח הלאומי

רוב המשיבים – 79% – השיבו כי הם מודאגים מהתחזיות שלפיהן בעוד שני עשורים הביטוח הלאומי לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו. 43% מתוכם מודאגים מאוד.

תרשים 6

עד כמה התחזיות שתוך כשני עשורים הביטוח הלאומי לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו לשלם את הקצבאות לאזרחים מדאיגות אותך?

(N=475, %)

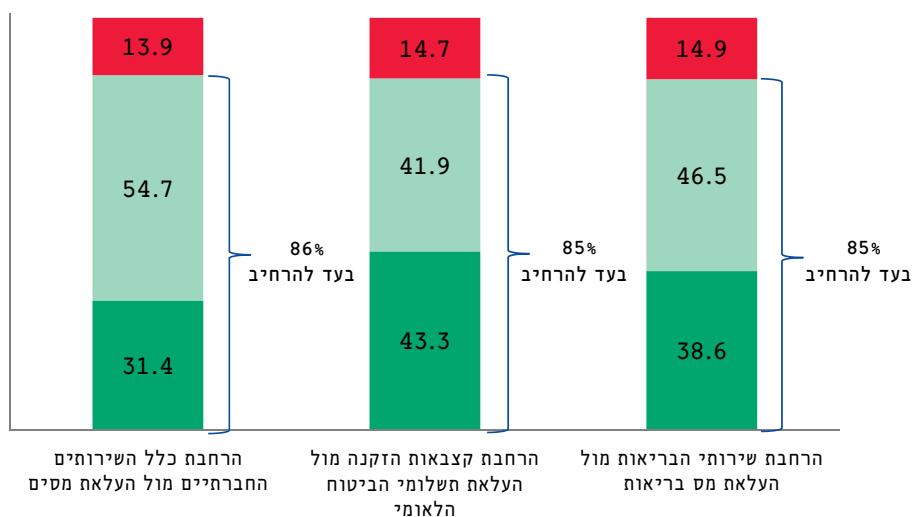
שיעור גדול של מודאגים נמצא בקרב המבוגרים: 89% מבני 55-64 (מתוכם 45% מודאגים מאוד). השיעור יורד ל-70% בקרב בני 65+ (מתוכם 45% מודאגים מאוד).

מידת הדאגה פוחתת עם מידת הדתיות: בקרב החילוניים השיבו 86% כי הם מודאגים (מתוכם 51% מודאגים מאוד), בקרב המסורתיים 82% מודאגים (מתוכם 41% מודאגים מאוד), ובקרב הדתיים 65% מודאגים (מתוכם 20% מודאגים מאוד).

הגדלת השירותים החברתיים לעומת העלאת מיסים

תרשים 7

הרחבת השירותים החברתיים לעומת העלאת מיסים (%)

■ לא רוצה להרחיב שירותים

■ רוצה להרחיב שירותים ולא מוכן לשלם יותר עבור זה

■ רוצה להרחיב שירותים ומוכן לשלם יותר עבור זה

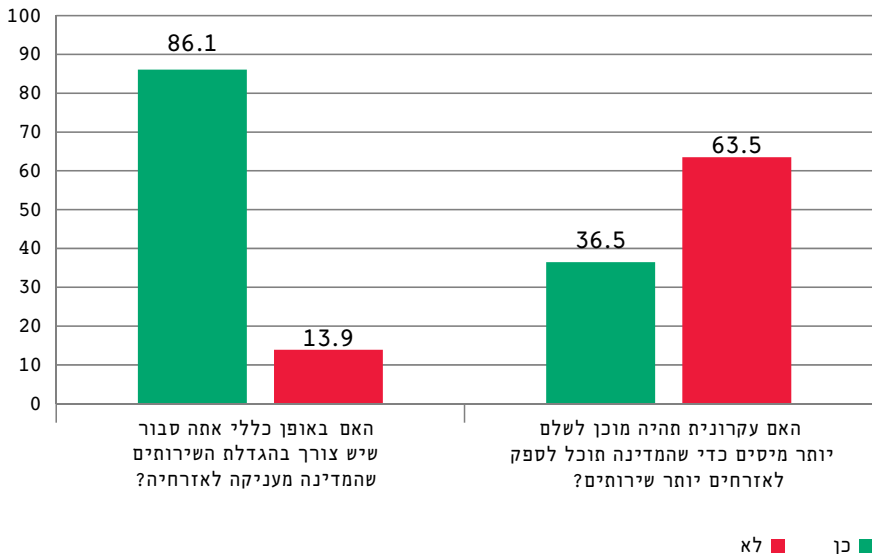
הגדלת כלל השירותים החברתיים והנכונות להעלאת מיסים

רוב המשיבים – כ-86% – השיבו שיש צורך להגדיל את השירותים החברתיים (כגון חינוך, בריאות, ביטחון סוציאלי, תחבורה). נתון זה חוצה מגזרים וקבוצות.

לעומת זאת מקרב מי שחשבו שיש צורך להגדיל את השירותים הללו, רק מעט יותר משליש (כ-37%) אמרו כי הם מוכנים לשלם יותר מיסים על מנת לממן את הגדלת השירותים.

תרשים 8

הגדלת השירותים לאזרח לעומת תשלום מיסים (%)

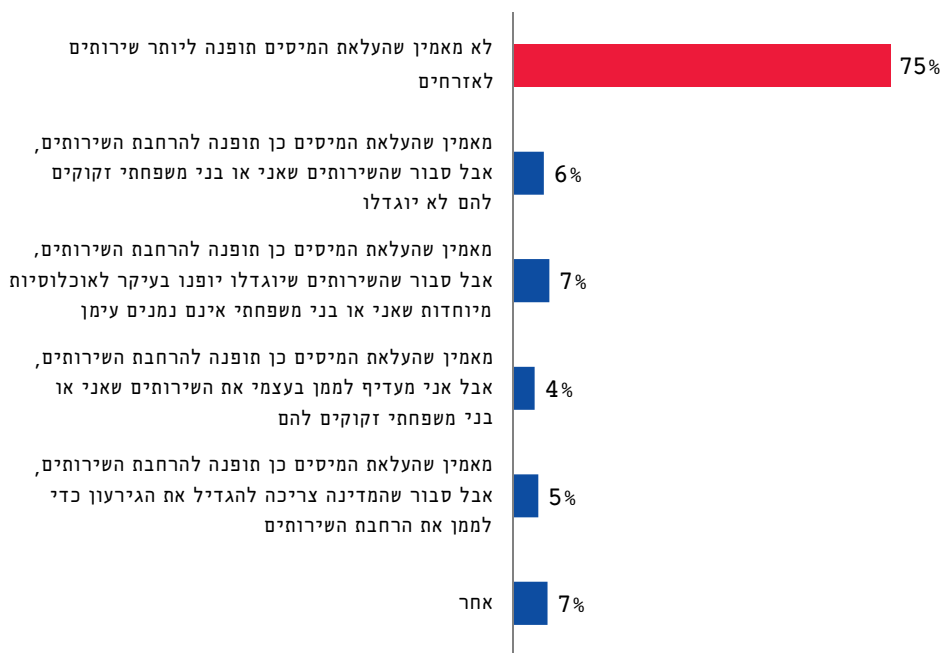
שיעור בולט בקרב הצעירים (גילאי 18-24) השיבו כי הם יהיו מוכנים לשלם יותר מיסים למטרה זו – מעל למחצית (54%) – לעומת 26% בקרב המבוגרים בגילאי 55-64.

43% מהדתיים השיבו כי הם מוכנים לשלם יותר מיסים, לעומת 37% מהחילונים והמסורתיים.

מעניין שככל שרמת ההכנסה עולה, כך עולה הנכונות לשלם יותר מיסים על מנת לקבל יותר שירותים: 30% בקרב בעלי ההכנסה מתחת לממוצע ו-37% בקרב בעלי ההכנסה הממוצעת, לעומת 50% בקרב בעלי ההכנסה מעל לממוצע.

תרשים 9

מאיזו סיבה אינך מסכים לשלם יותר מיסים על מנת לממן שירותים חברתיים? (%)

מבין מי שהשיבו כי אינם מוכנים לשלם יותר מיסים, רובם (כ-75%) השיבו כי הסיבה לחוסר הנכונות שלהם היא שהם אינם מאמינים שההכנסות הנוספות ממיסים יופנו לתוספת שירותים לאזרחים.

בקרב היהודים נמצא חוסר אמון גבוה יחסית (76%) בכך שהעלאת המיסים תופנה ליותר שירותים לאזרחים, לעומת 68% בקרב הערבים שסברו כך.

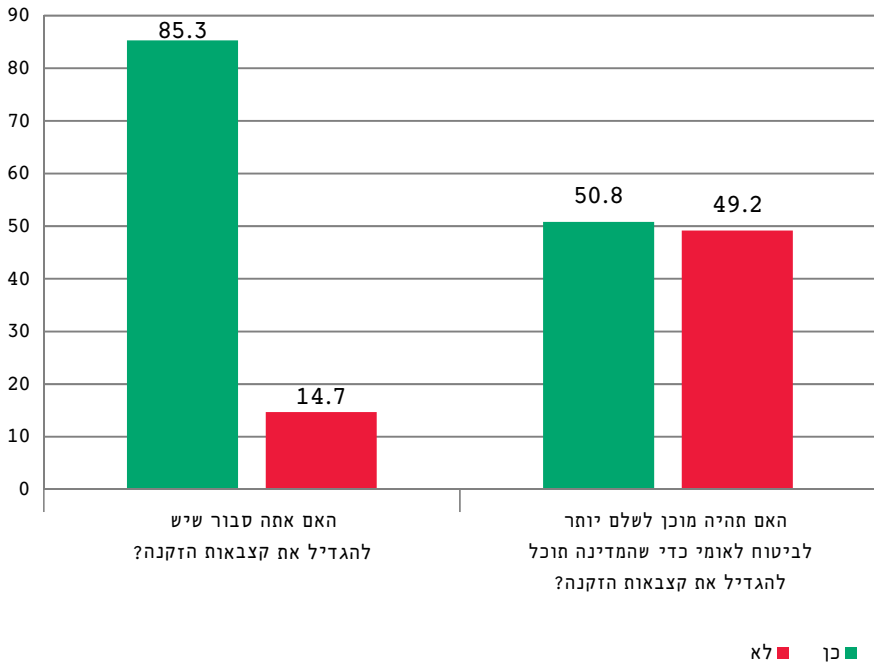
הגדלת קצבאות הזקנה והנכונות להעלאת מיסים

גם בנושא קצבאות הזקנה סבורים רוב המשיבים – כ-85% – שיש צורך להגדילן. מקרב הצעירים בגילאי 18-24 חשבו כך 67%, לעומת 95% מקרב בני 55-64 ו-91% מקרב בני 65+.

מקרב מי שחשבו כי יש להגדיל את הקצבאות, כמחצית (51%) אמרו שהם מוכנים לשלם יותר לביטוח הלאומי על מנת לממן את הגדלת קצבאות הזקנה.

תרשים 10

קצבאות הזקנה לעומת הגדלת התשלומים לביטוח הלאומי (%)

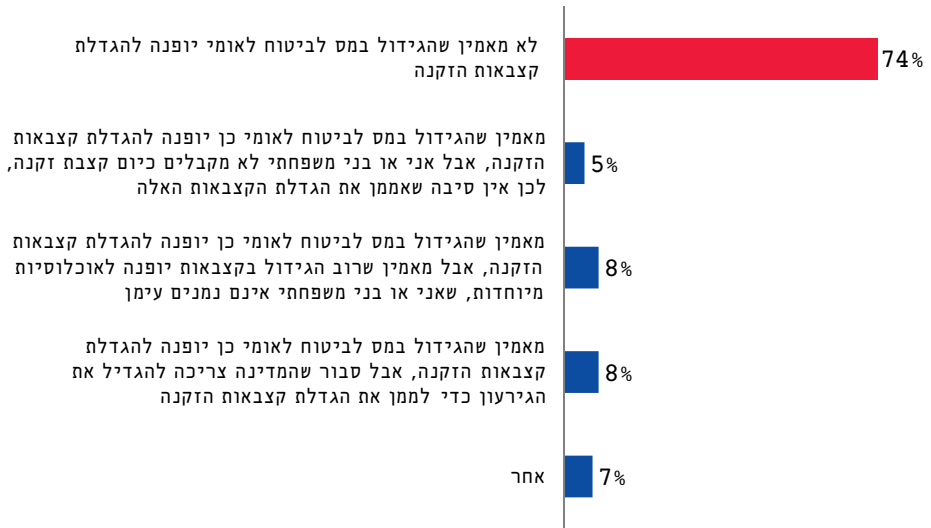
ככל שרמת ההכנסה עולה, כך עולה הנכונות לשלם יותר לביטוח הלאומי על מנת להעלות את קצבאות הזקנה. עם זאת, גם בקרב בעלי ההכנסה מתחת לממוצע אמרו קצת פחות ממחצית מהמשיבים (47%) כי הם מוכנים לשלם יותר, לעומת 51% שאמרו כך בקרב בעלי ההכנסה הממוצעת ו-58% בקרב בעלי ההכנסה מעל לממוצע.

שיעור קטן יחסית (44%) בקרב הצעירים בני 25-34 השיבו כי הם היו מוכנים לשלם יותר לביטוח הלאומי על מנת להגדיל את קצבאות הזקנה, לעומת 61% בקרב בני 65+ שהשיבו כך (נזכיר כי חלק גדול מבני 65+ אינם מחויבים כלל בתשלום ביטוח לאומי).

מקרב מי שאינם מוכנים לשלם תשלומים רבים יותר לביטוח הלאומי, הרוב (74%) השיבו כי הם אינם מוכנים משום שהם אינם מאמינים כי העלאת התשלומים אכן תופנה להגדלת קצבאות הזקנה.

תרשים 11

מאיזו סיבה אינך מסכים לשלם תשלומים רבים יותר לביטוח הלאומי כדי שקצבאות הזקנה יוגדלו? (%)

חוסר האמון בולט בקרב מי שיש לנם ילדים עד גיל 18. 82% מהם השיבו כי הם אינם מאמינים שהעלאת המיסים תופנה להגדלת קצבת הזקנה, לעומת 68% בקרב מי שאין להם ילדים.

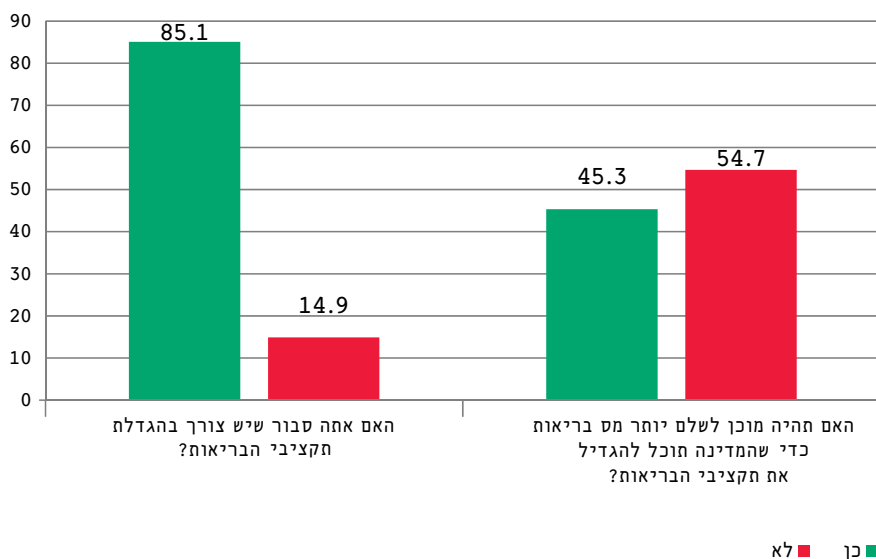
הגדלת תקציב הבריאות והנכונות להעלאת מיסים

גם כששאלנו על תחום הבריאות מצאנו רוב (85%) לתומכים בהגדלת התקציב. ממצא זה חוצה קבוצות ומגזרים.

מקרב מי שחשבו כי יש צורך להגדיל את תקציב הבריאות, פחות ממחצית (כ-45%) אמרו כי הם מוכנים לשלם יותר מס בריאות על מנת לממן את הגדלת התקציב.

תרשים 12

תקציבי הבריאות לעומת תשלום מיסים (%)

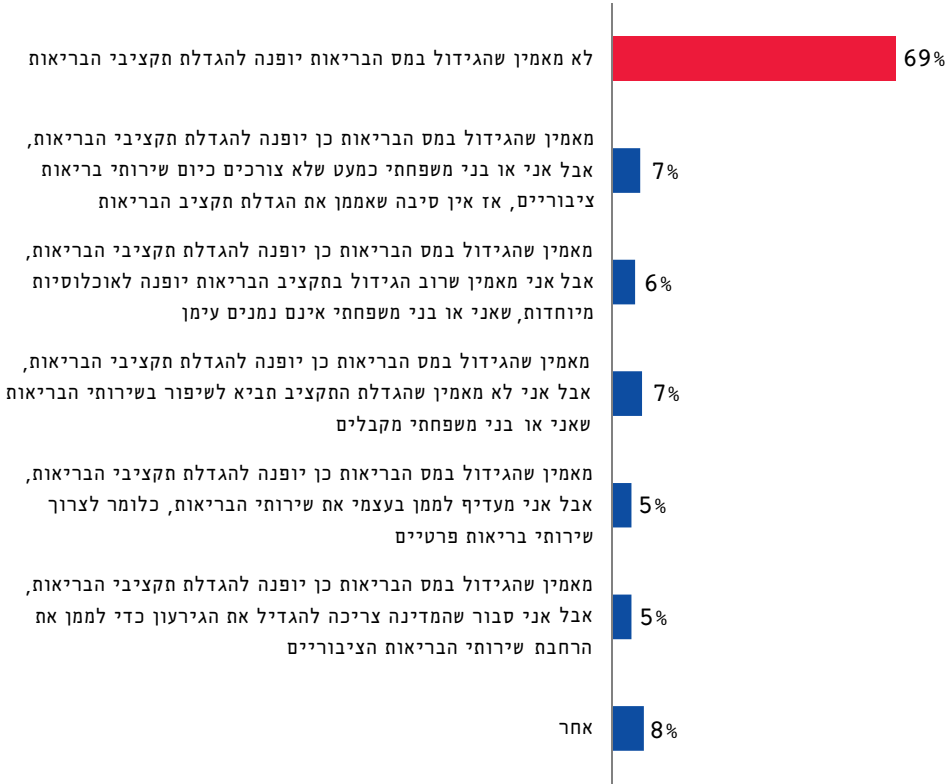

הנכונות לשלם מס גבוה יותר למימון תקציב הבריאות יורדת עם עליית רמת ההשכלה: 56% מבעלי ההשכלה התיכונית ומטה מוכנים לכך, 45% מבעלי ההשכלה העל-תיכונית, ו-39% בלבד מבעלי ההשכלה האקדמית.

מקרב מי שאינם מוכנים לשלם מס בריאות גבוה יותר, רוב המשיבים (69%) אמרו כי הם אינם מוכנים משום שהם אינם מאמינים שהעלאת המס תופנה להגדלת תקציב הבריאות.

תרשים 13

מאיזו סיבה אינך מסכים לשלם מס בריאות גבוה יותר? (%)

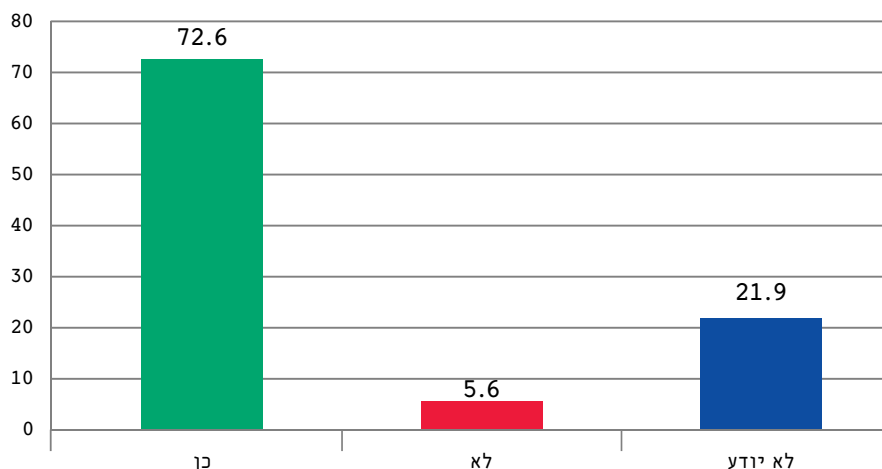
המבוגרים יותר מרגישים חוסר אמון יותר מהצעירים: 59% מהצעירים בגילאי 18-24 ו-54% בגילאי 25-34 השיבו כי הם אינם מאמינים שאם יעלו את מס הבריאות הוא יופנה להגדלת תקציב הבריאות, לעומת 78% בגילאי 35-44 ו-75% בגילאי +45 שגם הם אינם מאמינים בכך.

הגירעון בתקציב המדינה

כשנשאלו אם יש גירעון בתקציב המדינה, רוב המשיבים – כ-73% – ידעו על קיומו של הגירעון.

תרשים 14

האם קיים גירעון בתקציב המדינה? (%)

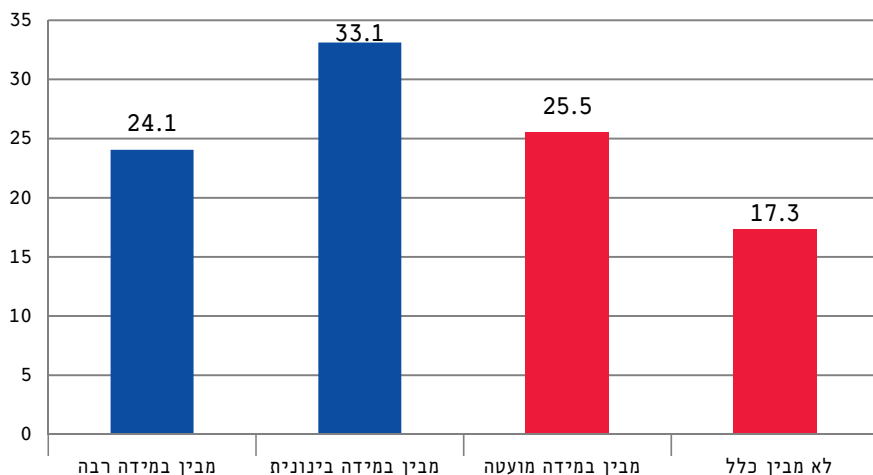
בקרב הגברים 78% ידעו, לעומת 68% בקרב הנשים.

רמת הידע על קיומו של הגירעון עולה בהדרגה עם הגיל: מ-61% בקרב גילאי 24-18 ועד ל-85% בקרב גילאי 55+. רמת הידע בעניין זה עולה בעקביות גם עם העלייה ברמת ההשכלה וברמת ההכנסה.

בקרב היהודים 76% ידעו שיש גירעון, לעומת 59% בקרב הערבים.

תרשים 15

האם אתה מרגיש שאתה מבין מה המשמעות של הגירעון בתקציב לגביך? (%)

כ-43% מהמשיבים השיבו שהם אינם מבינים או מבינים במידה מועטה מה המשמעות של הגירעון בתקציב המדינה בעבורם, באופן אישי.

50% מהנשים השיבו כי הן אינן מבינות את משמעות הגירעון, לעומת 36% מהגברים.

שיעור המשיבים שהעידו על עצמם כי הם מבינים את המשמעות עולה עקבית עם הגיל, עם רמת ההשכלה ועם רמת ההכנסה.

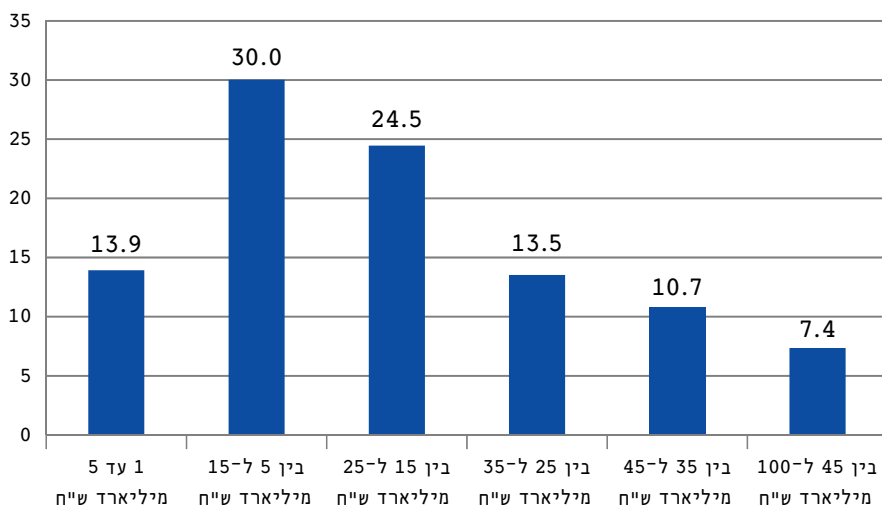
בקרב הערבים 48% השיבו כי הם אינם מבינים את המשמעות, לעומת 41% בקרב היהודים.

רוב מוחלט מהמשיבים – 92% – העריכו בחסר את גובהו של הגירעון הנוכחי, שנאמד, נכון להיום, בכ-50-55 מיליארד ש"ח. ההערכה הממוצעת בקרב המשיבים לגודלו הנוכחי של הגירעון הייתה כ-22 מיליארד ש"ח, פחות ממחצית מגודלו הנוכחי. לא היו הבדלים גדולים בשיעור זה בין קבוצות ומגזרים.

תרשים 16

מהו להערכתך גודל הגירעון הנוכחי בתקציב הממשלתי? (%)

(הגירעון הנוכחי: 50-55 מיליארד ש"ח)

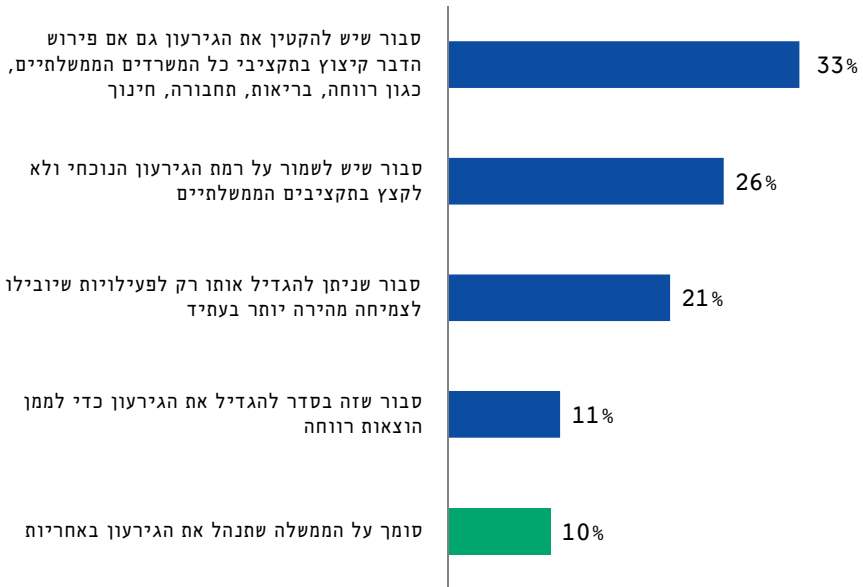

כשנשאלו מה צריך לעשות לדעתם עם התחזית שלפיה הגירעון יחרוג מהיעד, רק כ-10% מכלל המשיבים השיבו כי הם סומכים על הממשלה שתנהל את הגירעון באחריות. 33% השיבו כי צריך להקטין את הגירעון גם במחיר של קיצוצים תקציביים, 26% השיבו כי יש לשמור על רמת הגירעון הנוכחית כדי שלא לקצץ

בתקציבים החברתיים. 32% השיבו כי אפשר להגדיל את הגירעון – ומתוכם 21% אמרו כי יש לעשות זאת רק לצורך נקיטת פעולות שיובילו לצמיחה עתידית, ועוד 11% מתוכם אמרו כי אפשר לממן בעזרת הגירעון הוצאות רווחה.

תרשים 17

הגירעון בתקציב צפוי השנה לחרוג מהיעד שקבעה הממשלה. מה דעתך בנושא? (%)

בקרב הגברים 40% השיבו שצריך להקטין את הגירעון גם במחיר של קיצוצים, לעומת 23% מהנשים שהשיבו כך.

בקרב היהודים 35% השיבו כי יש להקטין את הגירעון, לעומת 18% מהערבים שהשיבו כך.

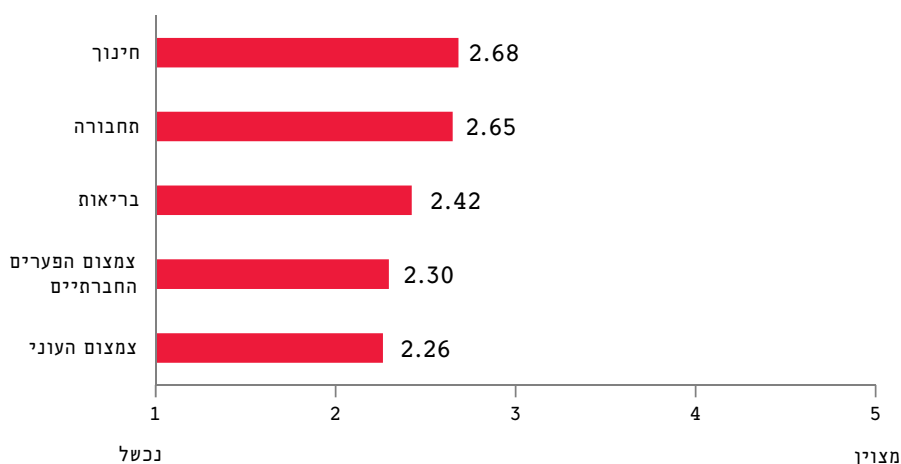
הערכת התפקוד של הממשלה בתחומים החברתיים

כשנתבקשו לתת ציון לממשלה על תפקודה בתחומים החברתיים, בסולם ציונים שבין 1 (נכשל) ובין 5 (מצוין), הציון שנתנו המשיבים לממשלה היה נמוך מן הממוצע (3) בכלל התחומים שנבדקו. הציון הממוצע שקיבלה הממשלה בתחום החינוך היה 2.68, בתחבורה – 2.65, בבריאות – 2.42, בצמצום פערים חברתיים – 2.3 ובצמצום העוני – 2.26. ציונים אלו משקפים חוסר שביעות רצון מתפקוד הממשלה בתחומים שנבחנו.

תרשים 18

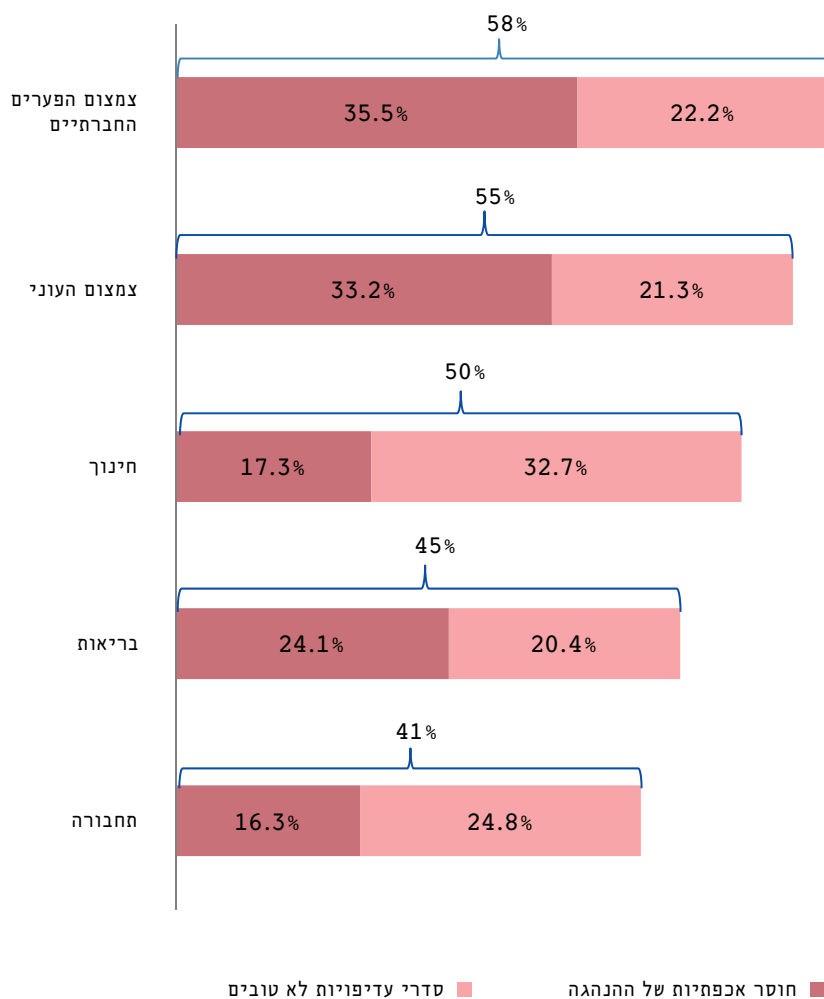
תן ציון למדיניות הממשלה: ציונים ממוצעים לפי תחום,

בסולם של 1-5, שבו 1 = נכשל ו-5 = מצוין

תרשים 19

רבים מקרב מי שנתנו ציון נמוך בכל תחום מייחסים אותו לסדרי העדיפויות/חוסר האכפתיות של ההנהגה (%)

תפקוד הממשלה בתחום החינוך

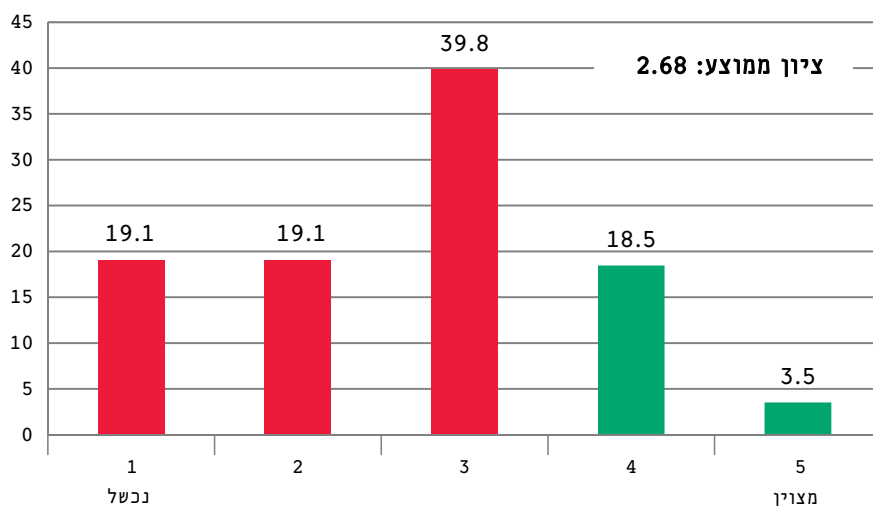
בתחום החינוך רק 22% נתנו לתפקוד הממשלה ציון גבוה, המשקף שביעות רצון גבוהה (ציון 4 או 5). רוב המשיבים – 78% – נתנו לממשלה ציון שמשמעו שהם אינם שבעי רצון (ציון 3 ומטה).

תרשים 20

תן ציון למדיניות הממשלה בתחום שירותי החינוך

בסולם של 5-1, שבו 1 = נכשל ו-5 = מצוין

(N=482, %)

שיעור גבוה יותר בקרב הערבים – 85% – אינם שבעי רצון ממדיניות הממשלה בתחום החינוך (ציון 3 ומטה), לעומת 76% בקרב היהודים.

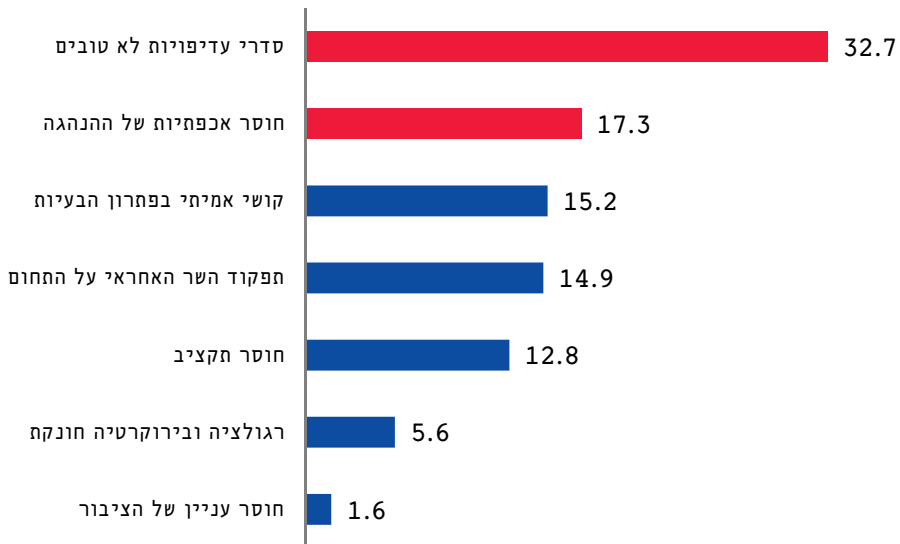
שיעור הלא-מרוצים ממדיניות הממשלה בתחום החינוך יורד עם מידת הדתיות: 82% מהחילונים, לעומת 73% מהמסורתיים ו-70% מהדתיים.

פילוח לפי רמת השכלה מראה ששיעור הלא-מרוצים ממדיניות הממשלה בתחום החינוך עולה עם העלייה בהשכלה: 74% מבעלי ההשכלה העל-תיכונית ומטה, לעומת 82% מבעלי ההשכלה האקדמית.

לא נמצא הבדל בין משיבים שיש להם ילדים במערכת החינוך למשיבים שאין להם ילדים במערכת זו.

תרשים 21

מהי הסיבה העיקרית לציון הנמוך שנתת למדיניות הממשלה בתחום שירותי החינוך?
 נתנו לממשלה ציון 3 או פחות (%) (N=376)

כמחצית מהמשיבים שאינם שבעי רצון ממדיניות הממשלה בתחום החינוך (ציון 3 ומטה) אמרו כי הסיבה העיקרית לציון הנמוך היא חוסר אכפתיות או סדרי עדיפויות לא טובים של ההנהגה. 15% אמרו שיש קושי אמיתי בפתרון הבעיות בתחום, ושיעור דומה אמרו שתפקוד השר האחראי הוא הסיבה לציון הנמוך.

רק 13% ייחסו את הציון הנמוך שלהם לתפקוד הממשלה בתחום החינוך למחסור תקציבי.

57% מהגברים תולים את הציון הנמוך בבעיה של ההנהגה (חוסר אכפתיות או סדרי עדיפויות שגויים), לעומת 44% מהנשים.

ככל שמידת הדתיות עולה, כך עולה שיעור המשיבים שתולים את הציון הנמוך בבעיות של ההנהגה: 50% מהחילונים, 57% מהמסורתיים ו-65% מהדתיים ענו כך.

תפקוד הממשלה בתחום התחבורה

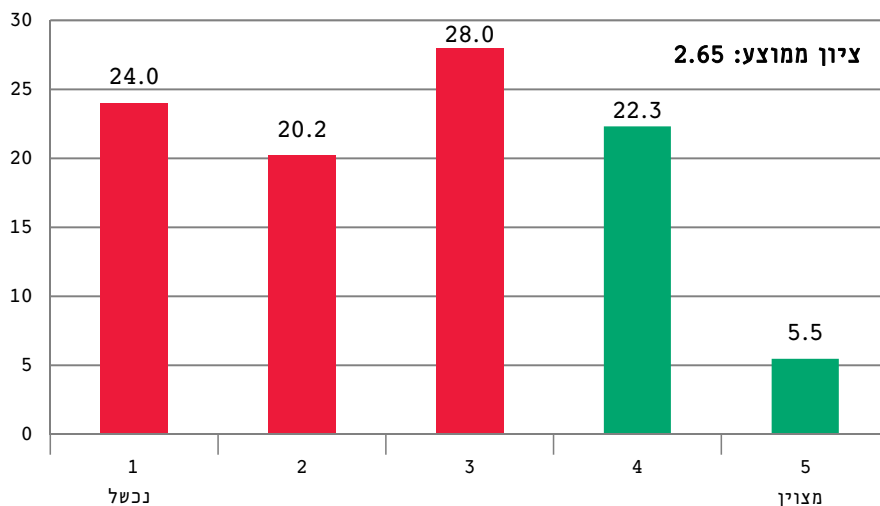
גם בתחום התחבורה רוב המשיבים – 72% – אינם מרוצים מתפקוד הממשלה (ציון 3 ומטה). רק 28% נתנו לה ציון שמשקף שביעות רצון (ציון 4 או 5).

תרשים 22

תן ציון למדיניות הממשלה בתחום שירותי התחבורה

בסולם של 1-5, שבו 1 = נכשל ו-5 = מצוין

(N=475, %)

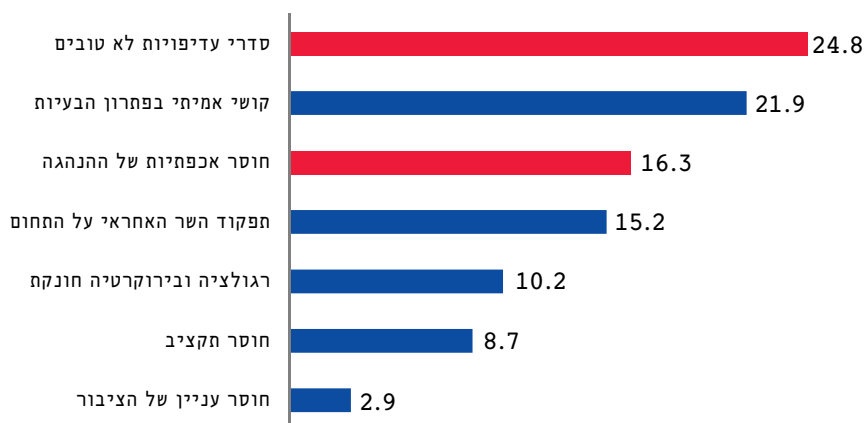
שיעור הלא-מרוצים מתפקוד הממשלה בתחום התחבורה (ציון 3 ומטה) יורד בהדרגה עם הגיל: 77% בקרב הצעירים בגילאי 18-24, 73% בקרב גילאי 25-64, 59% בקרב גילאי 65+.

שיעור הלא-מרוצים מתפקוד הממשלה בתחום התחבורה יורד גם עם מידת הדתיות: 75% מהחילונים, 67% מהמסורתיים, 64% מהדתיים.

תרשים 23

מהי הסיבה העיקרית לציון הנמוך שנתת למדיניות הממשלה בתחום שירותי התחבורה?

נתנו לממשלה ציון 3 או פחות (%) (N=343)

מקרב כלל הלא-מרוצים מתפקוד הממשלה בתחום התחבורה, 41% אמרו כי הסיבה העיקרית לחוסר שביעות הרצון שלהם היא סדרי עדיפויות לא טובים או חוסר אכפתיות של ההנהגה. 22% השיבו כי ישנו קושי אמיתי בפתרון בעיות. 15% ציינו את תפקוד שר התחבורה, ופחות מ-9% ייחסו זאת לתקציב חסר בתחום.

45% מהגברים תלו את הציון הנמוך בבעיות של ההנהגה, לעומת 37% מהנשים.

תפקוד הממשלה בתחום הבריאות

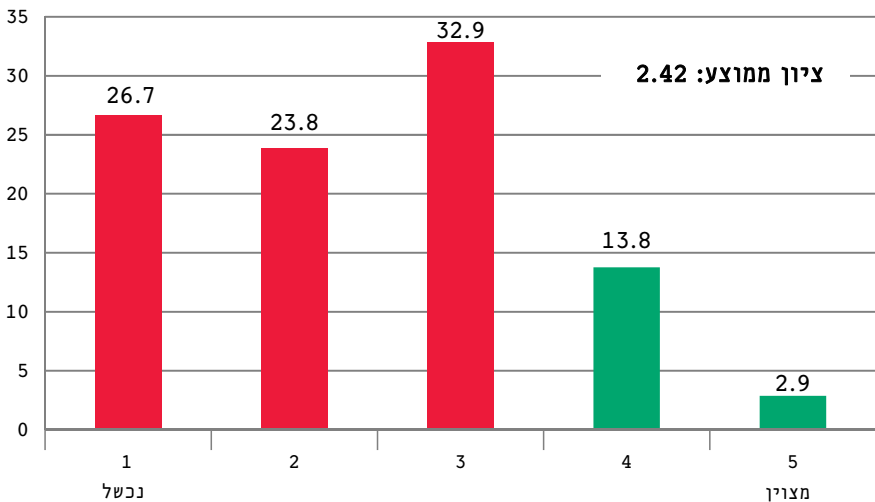
גם בתחום הבריאות רק 17% נתנו לממשלה ציון המשקף שביעות רצון (ציון 4 או 5). רוב המשיבים – 83% – נתנו לממשלה ציון של חוסר שביעות רצון (ציון 3 ומטה).

תרשים 24

תן ציון למדיניות הממשלה בתחום שירותי הבריאות

בסולם של 5-1, שבו 1 = נכשל ו-5 = מצוין

(N=487, %)

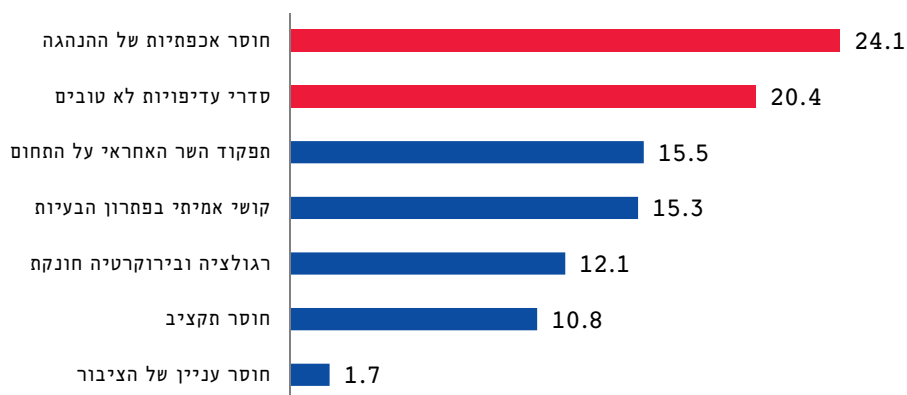
בניגוד לתחום התחבורה, שם חוסר שביעות הרצון החזק ביותר הוא בקרב הצעירים, בתחום הבריאות שיעור הלא-מרוצים מתפקוד הממשלה עולה בעקביות עם הגיל: גילאי 18-24 – 79%, גילאי 65+ – 89%. ממצא זה מתאים לעלייה בשימוש בשירותי הבריאות ככל שהגיל עולה.

הציון לתפקוד הממשלה בתחום הבריאות יורד עם העלייה ברמת ההכנסה ועם העלייה ברמת ההשכלה.

תרשים 25

מהי הסיבה העיקרית לציון הנמוך שנתת למדיניות הממשלה בתחום שירותי הבריאות?

נתנו לממשלה ציון 3 או פחות (%) (N=406)

מקרב מי שאינם שבעי רצון מתפקוד הממשלה בתחום הבריאות (ציון 3 ומטה), 45% השיבו כי הסיבה העיקרית לכך היא חוסר אכפתיות או סדרי עדיפויות לא טובים של ההנהגה, 15.5% תלו זאת בתפקוד בעייתי של השר הממונה, ושיעור דומה אמרו שיש קושי אמיתי בפתרון הבעיות בתחום הבריאות. רק 11% סברו שהבעיה היא תקציב קטן מדי. לא היו הבדלים גדולים בעניין זה בין קבוצות ומגזרים.

תפקוד הממשלה בתחום צמצום העוני

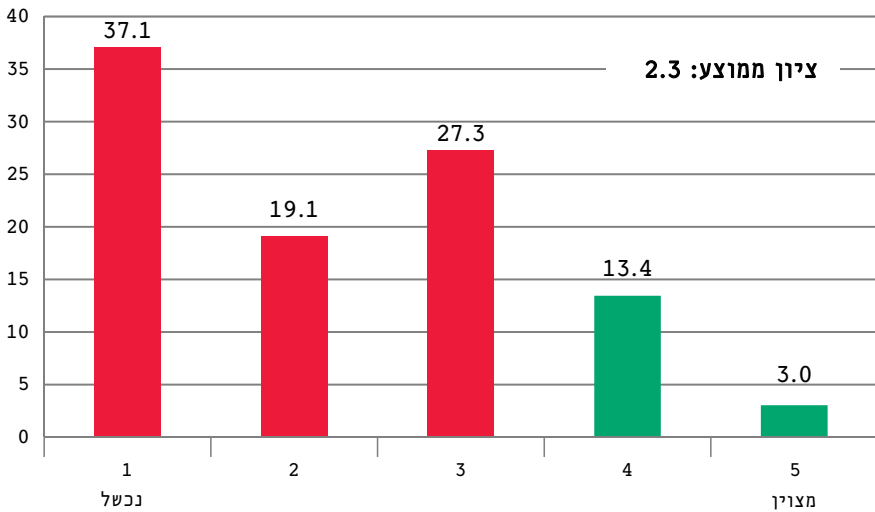
בתחום צמצום העוני רק 16% נתנו לממשלה ציון המשקף שביעות רצון (ציון 4 או 5). רוב המשיבים – 84% – נתנו לממשלה ציון שמשמעו שהם אינם שבעי רצון (ציון 3 ומטה).

תרשים 26

תן ציון למדיניות הממשלה בתחום צמצום העוני

בסולם של 5-1, שבו 1 = נכשל ו-5 = מצוין

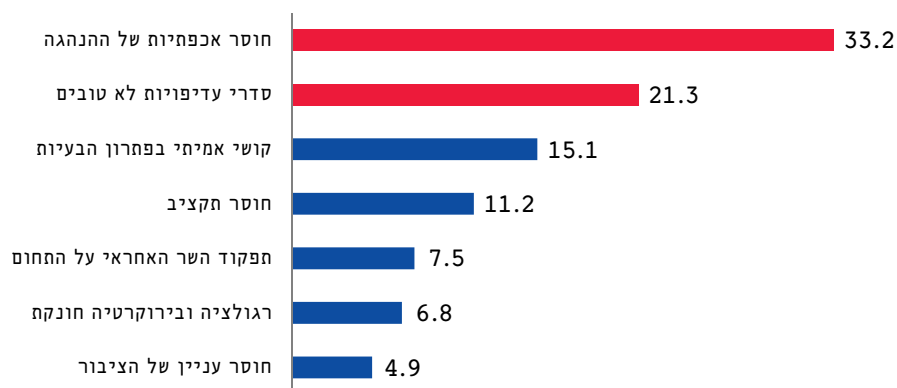
(N=461, %)

כמו בתחום הבריאות גם בתחום צמצום העוני שיעור הלא-מרוצים מתפקוד הממשלה (ציון 3 ומטה) עולה בהדרגה עם הגיל: מ-77% בקרב הצעירים בני 24-18 ועד ל-92% בקרב המבוגרים בני 55-64. שיעור הלא-מרוצים יורד במקצת בגילאי 65+.

תרשים 27

מהי הסיבה העיקרית לציון הנמוך שנתת למדיניות הממשלה בתחום צמצום העוני?
נתנו לממשלה ציון 3 או פחות (%) (N=375)

מקרב הלא-מרוצים מתפקוד הממשלה בתחום צמצום העוני, 55% השיבו כי הסיבה העיקרית לכך היא חוסר אכפתיות או סדרי עדיפויות לא טובים של ההנהגה, ו-15% תלו זאת בקושי אמיתי בפתרון הבעיות בתחום. רק 11% קושרים את הציון הנמוך שלהם בתקציב חסר בתחום.

58% מהיהודים ציינו כי הסיבה העיקרית לציון הנמוך היא בעיה של הנהגה (חוסר אכפתיות או סדרי עדיפויות שגויים), לעומת 43% מהערבים שהשיבו כך.

תפקוד הממשלה בתחום צמצום הפערים החברתיים

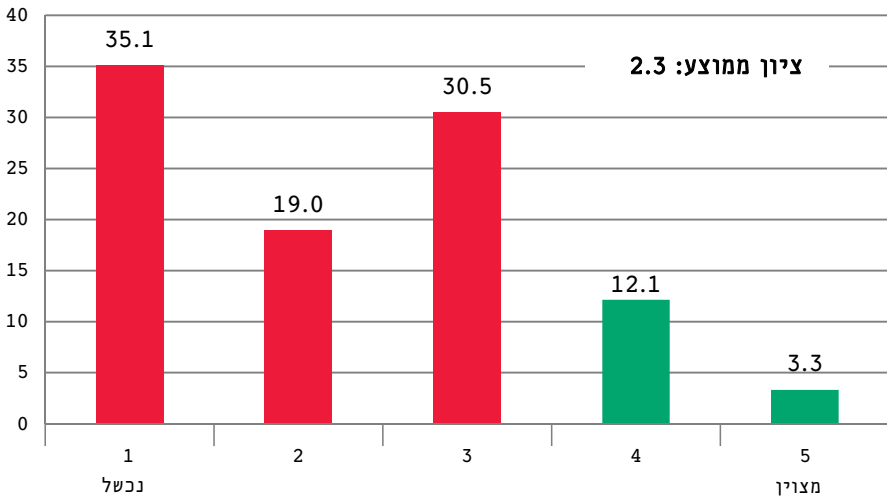
גם בתחום צמצום הפערים החברתיים רק 15% נתנו לממשלה ציון המשקף שביעות רצון (ציון 4 או 5). רוב המשיבים – 85% – נתנו לממשלה ציון 3 ומטה, המשקף אי-שביעות רצון ממדיניותה בתחום.

תרשים 28

תן ציון למדיניות הממשלה בתחום צמצום הפערים החברתיים

בסולם של 5-1, שבו 1 = נכשל ו-5 = מצוין

(N=453, %)

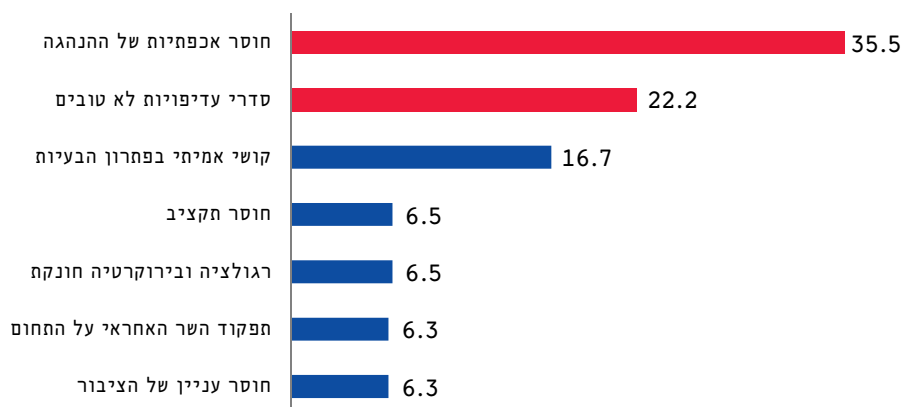

כמו בתחומי צמצום העוני והבריאות, גם בתחום צמצום הפערים החברתיים שיעור הלא-מרוצים מתפקוד הממשלה עולה בהדרגה עם הגיל: מ-73% בקרב הצעירים בגילאי 18-24 ועד ל-94% בקרב גילאי 55-64. שיעור הלא-מרוצים יורד ל-85% בגילאי 65+.

תרשים 29

מהי הסיבה העיקרית לציון הנמוך שנתת למדיניות הממשלה בתחום צמצום הפערים החברתיים?

נתנו לממשלה ציון 3 או פחות (%) (N=383)

מקרב מי שאינם שבעי רצון מתפקוד הממשלה בתחום צמצום הפערים (ציון 3 ומטה), 58% השיבו כי הסיבה העיקרית לציון הנמוך היא חוסר אכפתיות או סדרי עדיפויות לא טובים של ההנהגה. 17% תלו את הציון הנמוך בקושי אמיתי בפתרון הבעיות. פחות מ-7% תלו זאת בתקציב קטן מדי.

ככל שמידת הדתיות עולה, כך יורד שיעור המשיבים שתולים את חוסר שביעות הרצון שלהם מתפקוד הממשלה בתחום צמצום הפערים החברתיים בבעיות של ההנהגה (חוסר אכפתיות או סדרי עדיפויות שגויים): 66% מהחילונים, 57% מהמסורתיים ו-47% מהדתיים ענו כך.

המכון הישראלי לדמוקרטיה הוא מוסד עצמאי א-מפלגתי, מחקרי ויישומי, הפועל בזירה הציבורית הישראלית בתחומי הממשל, הכלכלה והחברה. יעדיו הם חיזוק התשתית הערכית והמוסדית של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, שיפור התפקוד של מבני הממשל והמשק, גיבוש דרכים להתמודדות עם אתגרי הביטחון מתוך שמירה על הערכים הדמוקרטיים וטיפוח שותפות ומכנה משותף אזרחי בחברה הישראלית רבת הפנים.

לצורך מימוש יעדים אלו חוקרי המכון שוקדים על מחקרים המניחים תשתית רעיונית ומעשית לדמוקרטיה הישראלית. בעקבותיהם מגובשות המלצות מעשיות לשיפור התפקוד של המשטר במדינת ישראל ולטיפוח חזון ארוך טווח של תרבות דמוקרטית נכונה לחברה הישראלית ולמגוון הזהויות שבה. המכון שם לו למטרה לקדם בישראל שיח ציבורי מבוסס ידע בנושאים שעל סדר היום הלאומי, ליזום רפורמות מבניות, פוליטיות וכלכליות ולשמש גוף מייעץ למקבלי ההחלטות ולציבור הרחב.

המכון הישראלי לדמוקרטיה הוא זוכה פרס ישראל לשנת תשס"ט על מפעל חיים -
תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה.

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

www.idi.org.il

